

2014-02-27

Dnr 511-3775-2014
1265-220

Kontaktperson
Miljöavdelningen
Naturskyddsenheten
Gunilla Davidsson Lundh
010-224 14 74
gunilla.lundh@lansstyrelsen.se

Enligt Sändlista

Fastställelse av skötselplan för naturreservatet Assmåsabetet i Sjöbo kommun

Länsstyrelsen har utarbetat förslag till skötselplan för naturreservatet Assmåsabetet i Sjöbo kommun. Naturreservatet beslutades den 27 februari 2014.

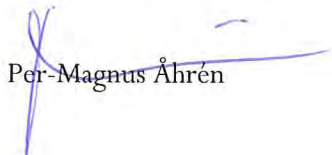
Skötselplaneförslaget har remissbehandlats samtidigt med förslag till bildande av naturreservatet Assmåsabetet i Sjöbo kommun.

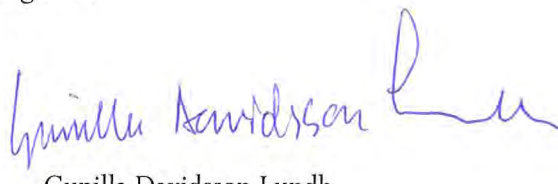
LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm fastställer Länsstyrelsen skötselplanen 2014-02-27 för naturreservatet Assmåsabetet (bilaga 1) att gälla tills vidare.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga 2.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit naturvårdsdirektör Per-Magnus Åhrén, beslutande och Gunilla Davidsson Lundh, föredragande.

Per-Magnus Åhrén

Gunilla Davidsson Lundh

Bilagor

1. Skötselplan för naturreservatet Assmåsabetet 2014-02-27
2. Hur man överklagar
3. Sändlista

Länsstyrelsen
Skåne

Skötselplan för naturreservatet Assmåsabetet Sjöbo kommun

Naturreservatet Assmåsabetets läge. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

Fastställd 2014-02-27

Dnr 511-3775-2014
1265-220

Planförfattare: Gunilla Davidsson Lundh

Beställningsadress: www.lansstyrelsen.se/skane

Copyright: Länsstyrelsen i Skåne län

Omslagsbild: Assmåsabetet

Foto: Planförfattaren

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
1 Syftet med naturreservatet.....	5
2 Beskrivning av området.....	6
2.1 Administrativa uppgifter	6
2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden	7
2.2.1 Geomorfologi och hydrologi	7
2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria	8
2.2.3 Biologi.....	9
2.2.4 Friluftsliv.....	10
2.2.5 Vad kan påverka området negativt?	10
3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning.....	11
3.1 Övergripande mål.....	11
3.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder	11
3.2 Specifika skötselåtgärder för hotade arter	13
4 Specifika mål och skötselåtgärder för planeringsområdena	14
4.1 Planeringsområde 1 – Naturbetesmark	14
4.2 Planeringsområde 2 – Alsumpskog.....	16
4.3 Planeringsområde 3 – Våtmarke	17
4.4 Planeringsområde 4 – Lövträdsdungar.....	18
5 Friluftsliv	19
5.1 Tillgänglighet, parkering, vägvisning, informationsskyltar och gränsmarkering .	19
6 Jakt och fiske	20
7 Tillsyn.....	20
8 Dokumentation och uppföljning.....	20
8.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	20
8.2 Revidering av skötselplanen	21
9 Kostnadsansvar och prioriteringar	21
10 Rödlistade arter.....	22
11 Källor	23
11.1 Litteratur.....	23
11.2 Kartor, databaser och hemsidor	23
11.3 Muntliga kontakter	23

BILAGOR

1. Naturreservatets gräns
2. Flygbild 1947
3. Natura 2000 naturtypskarta
4. Planeringsområden och anläggningar
5. Fastighetsförteckning, samfälligheter

Inledning

Skötselplanen beskriver ett områdes värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör även för hur och när dessa värden ska skötas. Bakom detta ligger syftena med bildandet av ett naturreservat. Syftena styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas. Men, för att uppnå syftena med ett naturreservat kan det också krävas en särskild skötsel- vilken redovisas i detta dokument

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t ex en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bl a naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftena.

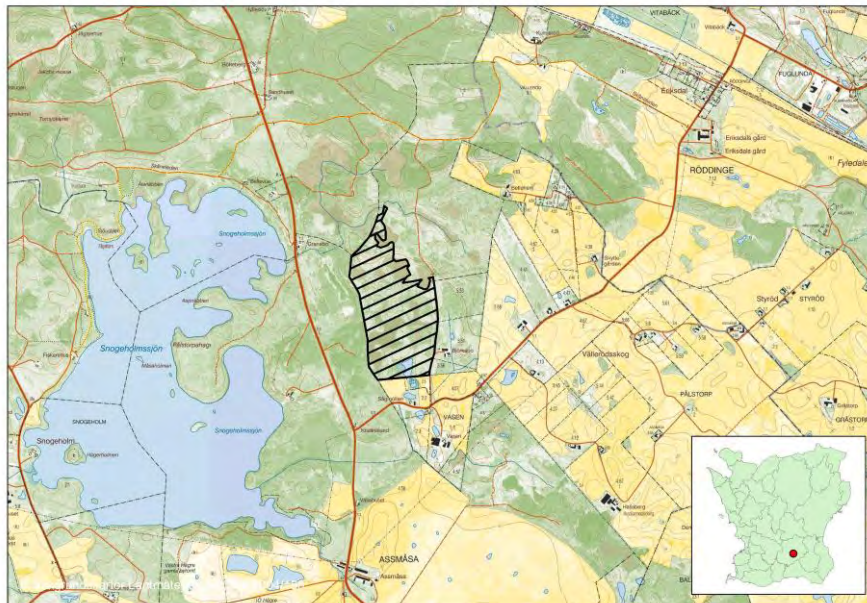
1 Syftet med naturreservatet

Syftet med reservatet är att:

- långsiktigt bevara och utveckla en naturbetesmark med lång hävdkontinuitet som karaktäriseras av en träd- och buskrik betesmark med inslag av våtmarker och alsumpskogar,
- bevara och utveckla våtmarkerna,
- långsiktigt bevara och utveckla en gynnsam bevarandestatus för de arter och livsmiljöer som förekommer i området enligt EU's art- och habitatdirektiv,
- långsiktigt bevara och utveckla biotoper som utgör en livsmiljö för nationellt hotade eller rödlistade arter,
- bevara kulturhistoriska lämningar,
- under enklare former göra området tillgängligt för rekreation och friluftsliv.

Syftet ska nås genom:

- naturvårdsinriktad beteshävd, företrädesvis med nötkreatur, samt röjningar i träd- och buskskikt,
- att gynna grova eller vidkroniga träd och ersättningsträd till dessa,
- att alsumpskogen lämnas för fri utveckling,
- restaurering av våtmarksområdet,
- att våtmarksområdena hålls fria från igenväxning, kräftor och fisk,
- att anordningar för besökare, såsom parkeringsplats, informationsskylt samt stängselgenomgångar, anläggs och underhålls,
- att åtgärder utvärderas och anpassas i överensstämmelse med ny kunskap om hotade och hänsynskrävande arter.

Figur 1. Reservatet är markerat med svart raster på fastighetskartan (se även bilaga 1). © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter

Namn	Assmåsabetet
Kommuner	Sjöbo
DOS-ID	1025545
Gränser	Området begränsas av mitten av svart punktstreckad linje på till detta beslut bifogad karta (bilaga 1)
Fastigheter	Del av Röddinge 7:12
Markägarkategori	Enskild
Läge	Strax öster om Snogeholmssjön, ca 8 km söder om Sjöbo tätort.
Kartblad	Ekonomiska kartan: 02D2e
Koordinat centralpunkt	x: 421212 y: 6158939 (SWEREF99TM)
Naturgeografisk region	Skåne sediment och horstområde, nr 8
Inskrivna nyttjanderätter	Dikningsföretaget Snogeholmssjöns reglering ID 1540
Gemensamhetsanläggningar	Se bilaga 5
Areal	39,3 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen i Skåne län

Natura 2000-arter:

Större vattensalamander, barbastell och klockgroda,
Fåglar från bilaga 1 i Fågeldirektivet: törnskata, trana, brun kärrhök och röd glada.

Förekommande arter och biotoper för vilka det upprättats ett särskilt nationellt åtgärdsprogram är:

Klockgroda: 2010-2014

Barbastell: på gång (Jönköpings län)

Skyddsvärda träd i kulturlandskapet: 2004-2008 och 2012-2016

Det förekommer även ett flertal arter inom naturreservatet som är rödlistade enligt artdatabankens rödlista över hotade arter, se kapitel 10.

2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden

2.2.1 Geomorfologi och hydrologi

Naturreseptatet är beläget strax öster om Snogeholmssjön i närheten av Fyledalen och utgörs av en träd- och buskrik naturbetesmark. Området har en varierad topografi med inslag av alkärr, fuktängar och våtmarker i de låglänta delarna och friska till torra gräsmarker på de högre liggande delarna. Berggrunden i området utgörs av lösa sand- och kalkstenar från övre krita. Berggrunden är täckt av ca 30 meter mäktiga jordlager. Jordtäckets övre delar utgörs av småkuperad sandig morän samt en kulle med isälvssediment. I sänkorna finns kärrtorv. I områdets norra del löper en markerad moränrygg med västnordväst-ostsydostlig riktning.

Det stora sammanhängande fuktängspartiet i södra delen är ett resultat av en tidigare utdikning av en större våtmark. Dikena som uppkom i samband med denna utdikning är till stora delar igenväxta men huvuddiket framträder tydligt och har fortfarande en viss avvattande effekt. Fuktängarna översvämmas vår och höst men torkar vanligtvis upp under sommaren, se figur 2. I södra delen av området finns en damm med öppen vattenspegel året runt. Den befintliga dammen och fuktängsområdet har ingen kontakt med varandra.

Det har sedan lång tid tillbaka funnits önskemål om att omföra det stora fuktängspartiet till en våtmark/grund damm för att gynna groddjur, framförallt klockgroda och lövgroda. På markägarens initiativ har det tagits fram ett förslag på utformning av våtmarken¹. Enligt förslaget ska området utgöras av en grund våtmark med fluktuerande vattennivå. Våtmarken skapas genom att dämna utloppen i naturreseptatet västra kant. Det finns även förslag på att gräva några djuphålor för att garantera vattenförekomst även vid lågvattenperioder.

Figur 2. Fuktängspartierna översvämmas vid högvatten. Den vänstra bilden är tagen i april 2011 och den högra i maj 2012.

¹ Utfört av Naturvårdsingenjörerna AB

2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria

Området är en rest av utmarken till *Asmåsa* och har därmed en lång tradition som betesmark. Området kallas även för Betlehems utmark vilket kan förklaras med att det finns en gård nordöst om området som heter Betlehem. Troligtvis har betesmarken brukats av denna gård och har därmed kommit att kallas för Betlehems utmark. Enligt laga skifteskarta för *Asmåsa*

Figur 3. Skånska rekognosceringskartan från 1812-20 visar på att området var trädbeklätt med lövträd och att det även utgjordes av fuktig mark längs vattendraget. Den röda ellipsen anger det ungefärliga läget för naturreservatet.

från 1833 står området angett som utmark med ”kärr och något skogvuxna backar”. På Skånska rekognosceringskartan från 1812-20 framgår det att det var ett lövträdsbeklätt område med inslag av fuktig mark längs vattendraget. På flygbilden från 1947 ser man att fuktängsområdet dikats ut och att området var betydligt öppnare jämfört med idag, se bilaga 2.

Området är kulturhistoriskt intressant eftersom det är en rest av ett utmarkslandskap som fram till skiftena på 1800-talet utgjorde ett betydande inslag i landskapet. Efter skiftena omfördes många utmarker till skog eller åkermark. Enligt Riksantikvarieämbetes uppgifter förekommer det lämningar av en stenindustri och en stensättningsliknande lämning i södra delen av området samt en stenmur som genomkorsar området i öst-västlig riktning i centrala delen.

Hela naturreservatet, med undantag av ett alkärr i nordöstra delen, ingår i betesfällan och betas idag av nötkreatur.

Figur 4. Det finns ett flertal grova vidkroniga träd av bok och ek.

2.2.3 Biologi

Området utgörs av en stor sammanhängande träd- och buskrik naturbetesmark med inslag av grova vidkroniga träd av ek och bok, riklig förekomst av apel samt ett välutvecklat buskskikt med björnbär, slån, hagtorn, en och ett fålskikt med hävdgynnade arter. Det har inte utförts någon mer omfattande inventering av områdets naturvärden men det finns flera uppgifter om förekomst av hotade arter inom objektet. Topografen är mycket varierande med både torrbackar och blöta områden vilket skapar förutsättningar för ett flertal naturtyper, se bilaga 3. I södra delen finns ett stort sammanhängande

fuktängsområde som översvämmas vår och höst. Området är sedan länge en känd reproduktionslokal för lövgroda. Det finns dessutom enstaka förekomst av klockgroda² samt större vattensalamander som båda är listade enligt Habitatdirektivets bilaga 2. Det finns även förekomst av klockgroda i dammar som ligger väster och söder om naturreservatet. Det har sedan länge funnits önskemål om att restaurera våtmarken i syfte att framförallt gynna klockgroda men även lövgroda.

Den mosaikartade miljön med omväxlande öppna områden och skogsdungar skapar förutsättningar för en rik fladdermusfauna. En inventering³ som utfördes sommaren 2012 visade på att 11 olika fladdermusarter nyttjar området som jaktområde. Eventuellt ynglar större brunfladdermus och dvärgpipistrell inom området. Två av de registrerade arterna, barbastell och sydfladdermus, är starkt hotade (EN) enligt rödlistan⁴, och en av dem, fransfladdermus, är klassad som sårbar (VU). Barbastell är dessutom listad i Habitatdirektivets bilaga 2.

Ekoxe har påträffats på ekar ca 1 km västerut i Snogeholmsområdet och i delar av Fyledalen och området bedöms därför som en potentiell lokal för ekoxe.

²Inventering av klockgroda 2006, utförd av Per Nyström på uppdrag av Länsstyrelsen.

³Utförd av Naturvårdskonsult Gerell.

⁴Hotkategorier enligt fastställd svensk rödlista av ArtDatabanken från 2010. Hotkategorierna är:

LC=Lisvskraftig, NT=Nära hotad, VU=Sårbar, EN=Starkt hotad, CR=Akut hotad och RE=Försvunnen.

I slutet på 1970-talet utfördes en översiktlig fågelinventering i delar av Fyledalen där detta område pekades ut som ett område med mycket höga värden med ett rikt fågelliv. Fågelfaunan är fortfarande rik med bl a törnskata, nötkråka (NT), ärtsångare, törnsångare, entita, gräshoppsångare, rödstjärt, trädkrypare, hämpling (VU), gransångare, gulspurv, rödstjärt, härmsångare, nötväcka, stenknäck, trana, gräsand, sothöna, knölsvan, gråhakedopping, svarthätta, större och mindre hackspett (NT), häger, gråhakedopping, brun kärrhök, ormvråk och röd glada.

Den högre faunan utgörs framför allt av kronhjort av artens nominatras (NT), dovhjort, rådjur och vildsvin.

De rödlistade och sällsynta kärlväxterna som påträffats i betesmarken är majnycklar (NT), revig blodrot (VU), luden johannesört och luktsmåborre. Några alkärr inom området är utpekade som sumpskog i Skogsstyrelsens inventering av värdefull skog. Det finns även alkärr som är utpekade som nyckelbiotoper som ingår i betesfällan, men dessa är redan biotopskyddade av Skogsstyrelsen och ingår därför inte i naturreservatet

2.2.4 Friluftsliv

Området är idag mest känt av den naturintresserade allmänheten och besöksfrekvensen är därför av ringa omfattning. Närheten till Snogeholmsområdet, där det finns ett flertal utmärkta vandringsstigar, och Fyledalen gör det dock till ett intressant område ur rekreationssynpunkt. Närmaste största tätorter är Sjöbo och Sövestad.

2.2.5 Vad kan påverka området negativt?

Utebliven skötsel, dvs ingen beteshävd och inga röjningar av buskar och sly, skulle leda till att området växer igen mycket fort. Detta skulle ha en mycket stor negativ påverkan på områdets natur- och kulturvärden som till stor del är beroende av hävden i området. Gödsling, vinterbete och omfattande stödutfodring påverkar markfloran i mycket stor omfattning och leder till att hävdgynnade arter på sikt försvinner. En alltför omfattande röjningsåtgärd av buskskiktet eller om röjningar utförs vid felaktig tidpunkt kan påverka lövgrodans förekomst negativt. De är beroende av ett välutvecklat buskskikt där grodorna kan sitta och sola sig. Dessa buskagen kan även fungera som lämpliga övervintringsmiljöer för dem. Även fladdermössen kan påverkas negativt av felaktiga skötselåtgärder i viktiga jaktmiljöer. En felaktig avverkning/röjning kan ge ett ogynnsamt mikroklimatet vilket påverkar insektsförekomsten som i sin tur påverkar fladdermössens födosökmöjligheter. Avverkning av för fladdermössen viktiga träd för vintervila, överdagningsplats och yngelkolonier kan också påverka dem negativt. Om den föreslagna våtmarken anläggs kan detta ev. påverka fladdermössens förekomst i området. Det finns indikationer⁵ på att större vattenspeglar missgynnar mindre vanliga arter såsom barbastell och gynnar mer vanliga arter som vattenfladdermus. Om en våtmark anläggs genom dämning ska detta följas upp med avseende på barbastell. Bedöms anläggningen ha en alltför stor negativ påverkan på barbastell ska vattennivån återställas till tidigare nivåer. Utdikning av fuktängspartiet skulle även vara mycket negativt för både groddjur och fladdermöss.

⁵ Muntliga uppgifter från Ingemar Ahlén

3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning

3.1 Övergripande mål

Naturresevatet ska utgöras av en träd- och buskrik naturbetesmark med inslag av gamla grova vidkroniga träd, död ved, grupper av tätt buskage, välutvecklade och solexponerade bryn, dungar med lövträd, alkärr, våtmarker samt ett fältskikt med hävdgynnade arter.

Målet är även att de arter och habitat som har konstaterats förekomma enligt Art- och habitatdirektivets bilaga 2 ska bevaras och utvecklas så att gynnsam bevarandestatus uppnås. Biotoper som utgör en livsmiljö för nationellt rödlistade eller hotade arter ska bevaras och utvecklas. Området ska dessutom vara tillgängligt för allmänheten.

3.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder

Förutom de generella riktlinjerna och åtgärderna finns det områdesspecifika sådana vilka redovisas i kapitel 4 under respektive planeringsområde.

För att uppnå det övergripande målet med naturresevatet ska området betas, företrädesvis med nötkreatur, och alsumpskogen lämnas för fri utveckling. Hävden ska anpassas efter förekommande naturvärden och skötselåtgärderna ska leda till en gynnsam miljö för de hotade och typiska arter som förekommer i området.

Betesmarken ska skötas med naturvårdsinriktad beteshävd, vilket innebär att användningen av gödselmedel, avmaskningsmedel, jordförbättringsmedel och kemiska bekämpningsmedel inte får ske då dessa verkar utarmande på flora och fauna. Betesdriften bör ske med nötkreatur. Får betar mer selektivt vilket missgynnar ett blommande fältskikt men kan användas i ett restaureringsskede i syfte att hålla efter kraftigt slyuppslag.

Betesperioden ska anpassas till de naturvärden som finns på marken men omfattar normalt tiden från början av april till slutet av november. Ett varierat betestryck och betesperiod är dock önskvärt. Detta kan ske genom att man varierar betesperioden genom att vissa år senarelägga betespåsläppet eller genom att undanta vissa delar av en betesmark, hela eller delar av betessäsongen. Detta gynnar ett blommande fältskikt och därmed även insektsfaunan som då får större tillgång på nektar och pollen. Man bör dock vara observant på igenväxningen.

Med tanke på dynglevande insekter är det viktigt att begränsa användningen av avmaskningsmedel så att dynga med rester av avmaskningspreparat inte kommer ut i naturbetesmarkerna. Därför ska betesdjur som har avmaskats inte släppas på betesmarken innan de genomgått en karantän på ca två veckor (dvs i stall eller bete på kulturbetesmark). Användningen av avmaskningspreparat ska ske restriktivt enligt behovsanpassad modell, dvs när parasitangrepp konstaterats. Djur som behandlats med långtidsverkande preparat (Bolux) får inte beta på markerna. Om parasitangrepp konstateras under betessäsongen får djuren behandlas.

Tillskottsutfodring får endast ske i samband med övergångsutfodring vid betessläpp och installning, ca 2 veckor. Tillskottsutfodring kan ha en gödslande effekt på marken vilket påverkar floran negativt.

Igenväxningsvegetation i form av sly ska hållas efter genom löpande röjningsinsatser. De buskpartier som utgör födosöks- och övervintringsplatser för lövgroda ska inte röjas bort. Sälgt, framförallt hanplantor eftersom det är dessa som producerar pollen, och blommande träd och buskar ska gynnas vid skötselåtgärder. Röjningsmaterialet ska tas bort från de röjda ytorna eller eldas upp på platsen. Enstaka högar med ris, grövre grenar och stammar kan dock ligga kvar som faunadepåer till fördel för trädlevande insekter och groddjur (övervintringsplatser).

Vid avverkning i träd- och buskskiktet bör hänsyn tas till vindexponering och väderstreck för att få ett så gynnsamt mikroklimat som möjligt. Vid skötselåtgärder ska brynmiljöer särskilt beaktas då dessa är viktiga miljöer för fåglar, insekter, grodor och fladdermöss. Det är viktigt att tänka på att brynen ska ge skydd för kalla vindar och att solstrålarna ska nå buskarna någon gång på dygnet, se vidare under 3.2 Groddjur och fladdermöss.

Hägnaderna bör i första hand utgöras av eltråd.

Alsumpskogen lämnas i det närmaste för fri utveckling men enstaka träd kan avverkas om det behövs för att gynna hotade arter. Det är dock viktigt att tänka på att det förekommer fladdermöss som utnyttjar alsumpskogen som jaktmiljö och boplatser. Mindre åtgärder kan utföras i övriga trädgångar i syfte att friställa ek och bok samt för att öka mängden död ved. Vid en restaurering av våtmarken, delområde 3 B, kommer vattennivån att höjas.

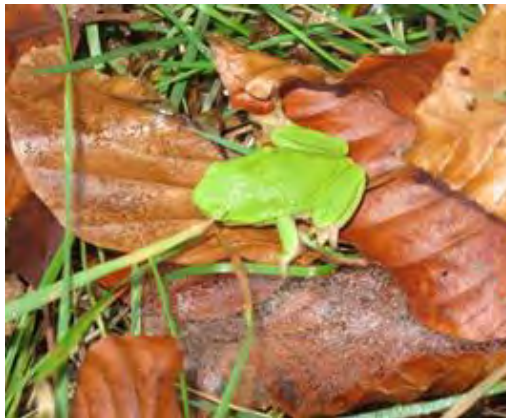
Med tanke på förekomst av lövgroda men även med hänsyn till häckande fåglarna bör inga skötselåtgärder i våtmarks-, träd- och buskområden genomföras mellan den 1 april och 31 oktober. Vid en kall och sen vår eller vid kallt och regnigt väder ($< 8^{\circ} \text{C}$) kan åtgärder utföras inom denna period. Om avverkning av träd utförs vintertid är det viktigt att man noga kontrollerar träden innan avverkning eftersom många fladdermusarter utnyttjar träd som övervintringsplatser. Vid eventuell avverkning av träd under andra tider på året ska hänsyn tas till träd som kan vara lämpliga överdagningsplatser och yngelkolonier för fladdermöss. Vid åtgärder ska samråd ske med länsstyrelsens förvaltare

Skötselåtgärder på fuktig mark ska ske med försiktighet så att inga markskador uppstår. Vid avverkning av träd ska avverkningsresterna lämnas kvar inom området för att öka mängden död såvida det inte påverkar betesmarken negativt. De mesta samlas ihop och läggs i högar men enstaka träd kan ligga kvar som lågor på lämpliga ställen.

3.2 Specifika skötselåtgärder för hotade arter

Groddjur (grodor och salamandrar)

Det är viktigt med både sommaruppehålls- och övervintringsplatser för groddjuren vilket bör beaktas vid skötselåtgärder. Det är framförallt lövgroda som är beroende av ett välutvecklat buskskikt men även klockgroda har behov av att gömma sig i buskage, helst i nära anslutning till själva våtmarken. Under lekperioden, maj – juni, sitter de flesta lövgrodorna i buskarna

Figur 5. Lövgröda

intill dammen. Buskskiktet ska utgöras av täta fullskiktade grupper och med välutvecklade syd-exponerade bryn där grodorna kan klättra upp i buskarna och sedan vidare upp i träden. Favoritbuskarna är björnbär, hagtorn och slån. Täta buskage som skyddar mot nordliga kalla vindar och med sydexponerade bryn är bra att spara. Vid skötselåtgärder bör man tänka på att solstrålar måste kunna nå buskaget någon gång på dygnet. Buskage vid stenmurar är också bra miljöer för lövgroda och bör därför till stor del lämnas kvar. Juvenilerna av både löv- och klockgroda är i behov av skydd när de ska ta sig upp på land (slutet av juli

och början av augusti) och det är därför viktigt att det även finns lämpligt buskage i nära anslutning till vattnet. Flest lövgrodor finns i buskarna efter lekperioden, augusti-september, och då kan även buskage långt ifrån lekvattnet utnyttjas. Lämpliga övervintringsplatser för grodor och större vattensalamander kan vara stenmurar, stenhögar, lövskogsmiljöer, rotvärtor och faunadepåer vilka bör ligga förhållandevis nära våtmarken.

Sumpskogarna kan eventuellt fungera som leklokaler för större vattensalamander⁶. Om vattennivån kan höjas något eller hållas kvar en längre tid är det en fördel för bl a större vattensalamander men även för grodorna som använder dessa områden om det är för torrt på övrig mark. Om fuktängspartiet restaureras till en våtmark kommer vattennivån i sumpskogen att bli något högre.

Småvatten bör vara fria från fisk och kräfter för att vara lämpliga reproduktionslokaler för löv- och klockgroda. Det bör utredas närmare huruvida dammen hyser fiskar och/eller kräfter.

Fladdermöss

Områdets mosaikartade miljö skapar förutsättningar för en rik förekomst av fladdermöss (11 arter). T ex förekommer barbastell (EN) som har ett av sina starkaste fästen i Skåne i närbelägna Fyledalen. I Fyledalen är den mest knuten till gammal bokskog men flyger långa sträckor för att jaga småfjärilar. Här finns även fransfladdermus (VU) vilken utnyttjar alsumpskogar både som jaktmiljö och boplats. Alsumpskogarna ska därför lämnas i det närmaste orörda. Flera arter utnyttjar träden under hela året, dels för vintervila och dels för överdagningsplatser och för yngelkolonier. Därför är det viktigt att man vid en avverkning noga kontrollerar träden innan man tar bort dem. Gamla grova träd med håligheter och

⁶ Per Nyström muntligen, mars 2012.

sprickor i barken samt gamla grova granar är viktiga miljöer för fladdermöss och får inte avverkas.

De olika fladdermusarterna jagar insekter i olika miljöer, t ex över öppen mark och grunda dammar, skogsmiljöer och längs kantzoner med flerskiktade bryn. Flera arter gynnas därmed av beteshävd i träd- och buskrika naturbetesmarker där det ofta finns rik tillgång på insekter.

Våren är ofta en kritisk period för fladdermöss efter det att de vaknat upp ur sin dvala eftersom de då är beroende av miljöer där det förekommer rikligt med insekter. Röjningsåtgärder ska därför utföras på ett sådant sätt att insektslivet gynnas. Välutvecklade bryn som ligger i lä och som är solexponerade gynnar ett rikt insektsliv och därmed även fladdermössen (se även ovan under groddjur). Det är t ex viktigt att tänka på hur mikroklimatet påverkas vid en röjning och därför ska vindexponering och väderstreck beaktas. Den förhärskande vinden är från sydväst men under långa perioder på våren kan den domineras av ostliga vindar.

4 Specifika mål och skötselåtgärder för planeringsområdena

Naturreseptatet har delats in i 4 olika planeringsområden. Ett planeringsområde kan vara uppdelat i flera delområden (se bilaga 3).

- Planeringsområde 1 - Naturbetesmark
- Planeringsområde 2 - Alsumpskog
- Planeringsområde 3 - Våtmark
- Planeringsområde 4 - Lövträdsdungar

4.1 Planeringsområde 1 – Naturbetesmark

25,2 ha

Beskrivning

Området utgörs av en stor sammanhängande träd- och buskrik naturbetesmark med inslag av grova vidkroniga träd av ek och bok, riklig förekomst av apel samt ett välutvecklat buskskikt. Träd- och buskskiktet uppvisar en stor variation både vad gäller arter och struktur. Den norra

Figur 6. Det förekommer rikligt med buskar och träd inom området.

delen av området har en något öppnare karaktär med inslag av flera grova och vidkroniga träd, medan den centrala delen är mer träd- och buskbeväxt. På flera ställen har björnbärsbuskaget brett ut sig över stora områden. Det finns även inslag med slån, hagtorn, en samt vildapel som på sina ställen utgörs av mindre dungar. I trädskiktet finns det ett stort inslag av unga

och medelåldriga träd av ek som kan fungera som bra ersättningsträd till de äldre ekarna. Det finns två områden som i dagsläget domineras av högväxta träd av ek, bok och björk (angett som 1A på kartan).

Fältskiktet utgörs av ett flertal hävdgynnade arter såsom jordtistel, jungfrulin, ärenpris, gulmåra, blåsuga, gråfibbla, darrgräs, hirsstarr, fårsvingel, stagg och knägräs. Det finns även uppgift om enstaka förekomst av majnycklar (NT). I skuggigare partier finner man grönvit nattviol, luktsmåborre och revig blodrot (VU).

Även om betesmarken ska utgöras av en betesmark med riklig förekomst av buskar för att gynna lövgroda så föreligger det i dagsläget stort behov av att begränsa buskagens utbredning. Det är framförallt buskage som inte är exponerade mot söder som ska röjas bort. I vissa delar förekommer det omfattande skador av vildsvinsbök. På dessa ytor finns det uppslag med ohävdarter såsom skräppor och tistlar.

Bevarandemål utöver de som anges i kapitel 3.1

- området ska utgöras av en naturbetesmark med en mosaik av öppna partier, grupper av tätt buskage samt solitära träd,
- den sammanlagda krontäckningen av träd och buskar som vuxit upp under välhävda förhållanden ska vara mellan 30 - 40 % på de områden som markerats som busk- och trädrika partier, område 1A på bilaga 3,
- krontäckningen av träd- och buskar inom område 1B ska variera över området men den sammanlagda täckningen får ej överstiga 25 %,
- det ska finnas fullskiktade och solexponerade bryn,
- det ska finnas 25 - 30 grova träd av ek eller bok inom planeringsområdet med en diameter större än 80 cm samt 50-60 ersättningsträd till dessa,
- området ska hävdas på ett sådant sätt att ansamling av förna och igenväxningsvegetation inte skadar eller minskar antalet hävdgynnade djur- och växterarter.

Skötselåtgärder utöver de som anges i kapitel 3.2

Inga skötselåtgärder bör utföras under perioden 31 mars och 1 november.

Restaureringsåtgärder

- Rökning av buskage, framförallt björnbärsbuskar, som saknar betydelse för lövgroda. Äldre, täta och kraftiga björnbärsbuskar som växer i anslutning till träd och stengården utgör bra livsmiljöer för lövgroda och ska sparas. Det är framförallt den centrala delen som är i behov av rökning (1A) men det är samtidigt detta område som ska hysa mest buskar i området. Avverkat material samlas ihop och bränns upp på lämplig plats, dvs på områden som saknar värdefull flora (ev. på nyröjda ytor som saknar grässvål),
- Välj ut lämpliga fullskiktade och solexponerade bryn som ska gynnas vid skötselåtgärder. Eventuellt kan det finnas behov av att hålla efter uppslag i bryns ytterkant om buskarna tenderar att breda ut sig alltför mycket,
- Välj ut ersättningsträd som ska utvecklas till grova vidkroniga träd och friställ dessa. Några av bokarna kan med fördel topphuggas,

- Inom det stora området som är markerat som 1A på bilaga 3 ska trädskiktet glesas ut, framförallt på kullen i norra delen. De träd som ska bort kan avverkas på olika sätt i syfte att öka mängden död ved, t ex genom ringbarkning och skapande av högstubbar. Avverkade stammar ska ligga kvar på marken som lågor eller läggas upp i travar som faunadepåer. Även grenar av olika storlek kan till viss del sparas och läggas i högar som faunadepåer. Om det blir stora mängder ris kan det bortföras eller brännas upp.

Löpande skötselåtgärder

- Røjning av uppväxande sly,

4.2 Planeringsområde 2 – Alsumpskog

7,6 ha

Beskrivning

Utgörs av alsumpskog där klibbal är det dominerande trädslaget. Flera av träden har utvecklat socklar, troligen som ett resultat av den fluktuerande vattennivån. De ingår i betesfällan, med undantag av en alsumpskog som är markerad som 2A på bilaga 3. En dränering från alsumpskogen 2A ut till fuktängsområdet är igensatt och i behov av att åtgärdas. Om planeringsområde 3B restaureras och omförs till våtmark kommer de intilliggande alsumpskogarna i östra delen att få en något högre vattennivå men nivån bedöms inte vara av den omfattningen att det kommer att påverka träden negativt i någon större omfattning. Marknivån i dessa områden är mycket varierande och en stor del av ytan, ca 30 – 35 %, kommer inte att stå under vatten vid lågvattenperioder.

Bevarandemål utöver de som anges i kapitel 3.1

- Alsumpskog med riklig mängd död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier,
- Grundvattennivån ska vara tillräckligt hög och med god vattenkvalitet.

Figur 7. Det finns flera partier med lövsumpskog. Flertalet av dem ingår i betesfällan.

Skötselåtgärder utöver de som anges i kapitel 3.2

Löpande skötselåtgärder

- Skogen lämnas i det närmaste orörd för fri utveckling med intern beståndsdynamik. Om det bedöms som lämpligt för att gynna större vattensalamander eller för att öka mängden död ved kan enstaka träd avverkas eller veteraniseras. De avverkade träden lämnas kvar på platsen eller läggs i kanten av kärret som en faunadepå. Om åtgärder utförs är det viktigt att hänsyn tas till fladdermöss som utnyttjar dessa områden både som jaktmiljö och boplats.
- Bete får förekomma.

Restaureringsåtgärd

- Dräneringen från område 2A är igensatt och i behov av att åtgärdas. Detta kommer ev. att ske som en del i våtmarksprojektet (se planeringsområde 3B). Befintlig vattenyta i alsumpskogen kan med fördel höjas med 0,1 meter i samband med detta.

4.3 Planeringsområde 3 – Våtmarker

6,2 ha

3A: Damm (1,1 ha)

3B: Fuktäng på fd. våtmark som ev. ska restaureras (ca 5,2 ha)

Beskrivning

Delområdet 3A utgörs av en damm som håller vatten hela året. Den gränsar till en anlagd damm på tomtmark utanför naturreservatet. Vid högvatten har dock dessa dammar kontakt med varandra och det finns således risk för att fisk kan sprida sig mellan dammarna. Dammen ger intryck av att hysa fisk eftersom det till stor del saknas undervattensvegetation. Om det ska vara en bra damm för groddjur bör den vara både kräft- och fiskfri. I mitten av dammen breder kaveldun ut sig. Den västra delen är till viss del igenväxt med al. Östra strandkanten är öppen och betad ner till vattenbrynet (gässen står för en stor del av betningen här) med inslag av enstaka buskar. Den norra delen kantas av grova träd av bok och ek. I dammen förekommer det fåglar såsom gäss, knölsvan, häger och gråhakedopping.

Figur 8. Fuktängspartierna domineras av högväxt vegetation som djuren inte gärna betar.

Delområdet 3B utgörs av ett utdikad våtmarksområde som idag domineras av högväxt fuktängsvegetation med arter som vecketåg, olika starr-arter och mannagräs samt inslag med gökblomster, kärrsilja, kärrtistel, bäckmärke och svalting. Det förekommer även uppslag av alsly. Vattennivån fluktuerar men området torkar vanligtvis ut under sommaren. Vid högvatten framträder diket som avvattnar fuktängen tydligt. De mindre tvärdikena som anlades i samband med utdikningen har till största delen

växt igen. På markägarens initiativ har ett förslag på att återställa området till en våtmark tagits fram. Våtmarken skapas genom att dämmen anläggs vid utloppen i områdets västra kant. Det kommer även grävas några djuphål för att säkerställa att det även vid lågvatten finns tillgång till områden med vatten med tanke på groddjurens reproduktion.

Bevarandemål utöver de som anges i kapitel 3.1

- Våtmarkerna ska till största delen vara solbelysta och med god vattenkvalitet och fria från igenväxningsvegetation,
- våtmarkerna ska vara fria från fisk och kräftor,
- övergångszonen mot fast mark på nordsidan av våtmarkerna ska till stor del utgöras av välutvecklade buskage.

Skötselåtgärder utöver de som anges i kapitel 3.2

Restaureringsåtgärder

- Provfiske för att kunna konstatera om det finns fisk i befintlig damm (3A),
- Om våtmarkerna håller eller får in fisk och/eller kräftor ska effekterna på groddjuren utredas. Om fisken har negativ påverkan på groddjuren ska åtgärd vidtas för att ta bort fisken. Detta kan t ex ske genom utfiskning eller genom att dammen tillfälligt töms,
- Ev. restaurering av delområde 3B utförs enligt beslut om miljöinvestering – Anläggande av våtmark med Jordbruksverkets diarienummer Jnr 2012-5221. Markägaren är ansvarig för genomförandet i samråd med Länsstyrelsen,
- Ev. nivåregleringar för delområde 3B: Vattennivån kan regleras genom planksättare i dämmena. Under perioden 1 april till 30 september ska vattennivån regleras till + 39,10 och under perioden 1 oktober och 31 mars ska vattennivån regleras till + 39,50. Det ska även finnas möjlighet att reglera till lägre nivåer. Regleringen ska ske i samråd med Länsstyrelsen. Om undersökningar av fladdermusfaunan under de tre år som följer på våtmarksanläggandet visar på en tydlig minskning av registreringar av fladdermusarten barbastell i våtmarkens närområde jämfört med inventeringen 2012 ska vattennivån återställas till ursprungsnivån genom att planksättarna tas bort. Utloppet ska utformas så att utflödet av vatten från våtmarken är minst lika stort som inkommande vattenflöde under perioder med låg vattenföring. Länsstyrelsen ansvarar för regleringar.

Löpande skötselåtgärder

- Damarna ska hållas fria från alltför mycket skuggande vegetation.

4.4 Planeringsområde 4 – Lövträdsdungar

0,6 ha

Beskrivning

Områdena utgörs av små lövträdsdungar som ingår i betesfällan. De består till största delen av bok och ek med inslag av andra lövträd såsom björk och vildapel. Dungarnas kantzoner ska delvis utgöras av välutvecklade bryn med blommande buskar. För att dungarna ska vara tillgängliga för betesdjuren, så att man kan få en viss betespåverkan även här, är det dock bra om inte hela dungen omges av tätt buskage.

Bevarandemål utöver de som anges i kapitel 3.1

- Träddungar som domineras av ädellövträd med inslag av grova träd och död ved,
- ungefär hälften av kantzonen ska utgöras av fullskiktade och solexponerade bryn,

Skötselåtgärder utöver de som anges i kapitel 3.2

Restaureringsåtgärder

- Ev. friställ lämpliga träd av bok och ek. Ta framförallt bort björk. Det är dock viktigt att inga träd som används för vintervila, överdagningsplats eller för yngelkolonier avverkas.

Figur 9. Lövträdsdunge väster om dammen i södra delen av området.

5 Friluftsliv

Naturreseptatet är beläget ca 8 km söder om Sjöbo tätort mellan två kända och välbesökta naturområden, Snogeholmssjöns strövområde och Fyledalen. Området kan nås med buss från Sjöbo och Ystad och därefter en promenad på knappt 1 km. Området är inte så välkänt idag utan besöks främst av den naturintresserade allmänheten.

5.1 Tillgänglighet, parkering, vägvisning, informationsskyltar och gränsmarkering

Syftet med anläggningar för friluftslivet inom naturreseptatet är att på ett enkelt sätt tillgodose allmänhetens intressen av att utnyttja område. En informationsskylt och parkeringsplats kommer att anläggas i sydöstra delen av området och stängselövergångar kommer att sättas upp för att öka framkomligheten.

Mål:

- det ska finnas en väl underhållen och uppdaterade informationsskylt med beskrivning av naturreservatet, se bilaga 3
- det ska finnas en parkeringsplats för ca 4 bilar, se bilaga 3
- det ska finnas stängselgenomgångar eller grindar på lämpliga ställen för att underlätta framkomligheten i området,
- det bör finnas en vägvisningsskylt till naturreservatet vid markvägen in till naturreservatet samt vid vägen mellan Sjöbo och Ystad.

Engångsåtgärder:

- Gränsmarkering av naturreservatet ska utföras snarast efter att beslutet om bildandet har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov,
- parkeringsplats anläggs,
- nya stängselgenomgångar sätts upp,
- informationsskylt om naturreservatet sätts upp vid parkeringen,
- om vägvisningsskyltar ska sättas upp ansvarar förvaltaren för kontakten med Trafikverket och ser till att vägvisningsskyltarna kommer på plats,
- bildande av gemensamhetsanläggning enligt Anläggningslagen för tillfart till området,
- om förvaltaren bedömer det som lämpligt kan bänk och bord och renhållningsanordning anläggas vid parkeringen,
- vid behov kan förvaltaren eller med förvaltarens medgivande spärrar anläggas vid fuktiga passager och en stig markeras om det behövs för friluftslivet. Detta ska i så fall ske utan att områdets bevarandevärden skadas på ett betydande sätt.

Löpande skötselåtgärder:

- Förvaltaren ansvarar för underhåll av parkeringsplats, stängselövergångar och skyltar,
- om bänk och bord, renhållnings eller sanitära anordningar anläggs ansvarar förvaltaren för att underhållet tillgodoses.

6 Jakt och fiske

De inskränkningar som finns för jakten är att det inte får ske någon viltutfodring samt att jakttorn inte får uppföras. I övrigt regleras inte jakten.

7 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

8 Dokumentation och uppföljning

8.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med

naturreservatet uppnås. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder. Om en våtmark anläggs inom planeringsområde 3B ska inventering med avseende på barbastell utföras under de tre år som följer på våtmarksanläggandet. Därefter enligt rekommendation i kommande åtgärdsprogram. Uppföljning av groddjurspopulationens utveckling i området, gäller i synnerhet lövgroda och klockgroda, bör ske vart 5 år med avseende på antalet spelande hanar och reproduktionsresultat.

8.2 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare, dock kan uppföljning av bevarandemålen medföra att skötselåtgärder måste anpassas efter ny kunskap.

9 Kostnadsansvar och prioriteringar

	Skötselåtgärd	Tidpunkt	Var	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prio	Upplysningar
Markskötsel	Röjning av uppväxande sly	löpande	1,3	Den löpande skötseln ligger på markägaren/djurhållaren.	1	De åtgärder som krävs för att uppbära EU's miljöersättning svarar brukaren för (i den mån det är förenligt med skötselplanen).
	Röjning av kraftig igenväxningsvegetation (restaureringsröjningar)	Påbörjas snarast,	1	Förvaltaren då det handlar om större röjningsåtgärder inklusive efterröjningar som ej är att betrakta som löpande underhåll (se ovan).	1	Åtgärden får ej göras under perioden 1 april-31 oktober. Röjningar utförs med hänsyn till förekomst av lövgroda.
	Utglesning av trädskikt och veteraniseringsåtgärder	Snarast därefter vid behov	1, 4	Förvaltaren	2	Åtgärden ska ske utan att markskador uppstår. Virket ska till största delen lämnas kvar.
	Röjning av igenväxningsvegetation i våtmarksområden	Vid behov	3	Markägaren/förvaltaren	2	Åtgärden ska ske motormanuellt. Löpande underhåll ansvarar markägaren för. Åtgärden får ej göras under perioden 1 april-31 oktober.
	Restaurering av våtmark	Snarast	3B	Markägaren i samråd med Länsstyrelsen	-	Förslag finns framtaget på markägarens initiativ. Krav på uppföljning av barbastell vid anläggning.

	Provfiske i damm och ev. eliminering av fisk/kräftor	Vid behov	3A	Förvaltaren		
Anläggningar	Anläggande och underhåll av parkeringsplats	Snarast	Bilaga 4	Förvaltaren	1	
	Uppsättning och underhåll av informationsskylt	Snarast, sedan löpande	Bilaga 4	Förvaltaren	1	
	Ev. uppsättning av vägvisningsskyltar			Förvaltaren / trafikverket	1	
	Uppsättning och underhåll av gränsmarkering	Snarast, sedan löpande	Hela området	Förvaltaren	1	
	Ev. reglering av dämme	-	Bilaga 4	Förvaltaren		Endast aktuellt om våtmarken restaureras.
	Bildande av gemensamhetsanläggning för tillfarten	Snarast		Länsstyrelsen	1	Uppdraget beställt.
	Ev, anläggning av spänger och markering av stig			Förvaltaren	3	

10 Rödlistade arter

Nedan förtecknas de rödlistade arter som noterats i området. Rödlistade arter anges med förkortning av hotklass enligt ArtDatabankens rödlista från 2010⁷⁷. Kärlväxter, fladdermöss och groddjur är relativt väl eftersökta medan t.ex. insekter, lavar, mossor och svampar är bristfälligt undersökta. Nedanstående artförteckning innehåller 12 rödlistade arter.

	Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Hotkategori
Kärlväxter	Majnycklar	<i>Dactylorhiza majalis</i>	NT, fridlyst
	Revig blodrot	<i>Potentilla anglica</i>	VU
Fåglar	Nötkråka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	NT
	Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	NT
Groddjur	Större vattensalamander	<i>Triturus cristatus</i>	LC
	Klockgroda	<i>Bombina bombina</i>	LC
	Lövgroda	<i>Hyla arborea</i>	LC
Insekter	Sydängsgräshoppa	<i>Chorthippus dorsatus</i>	LC

⁷⁷ Hotkategorier enligt fastställd svensk rödlista av ArtDatabanken från 2010. Hotkategorierna är:

LC=Lisvskraftig, NT=Nära hotad, VU=Sårbar, EN=Starkt hotad, CR=Akut hotad och RE=Försvunnen

Fladdermöss	Barbastell	<i>Barbastella barbastellus</i>	EN
	Sydfladdermus	<i>Eptesicus serotinus</i>	EN
	Fransfladdermus	<i>Myotis nattereri</i>	VU
Däggdjur	Kronhjort	<i>Cervus elaphus elaphus</i>	NT

11 Källor

11.1 Litteratur

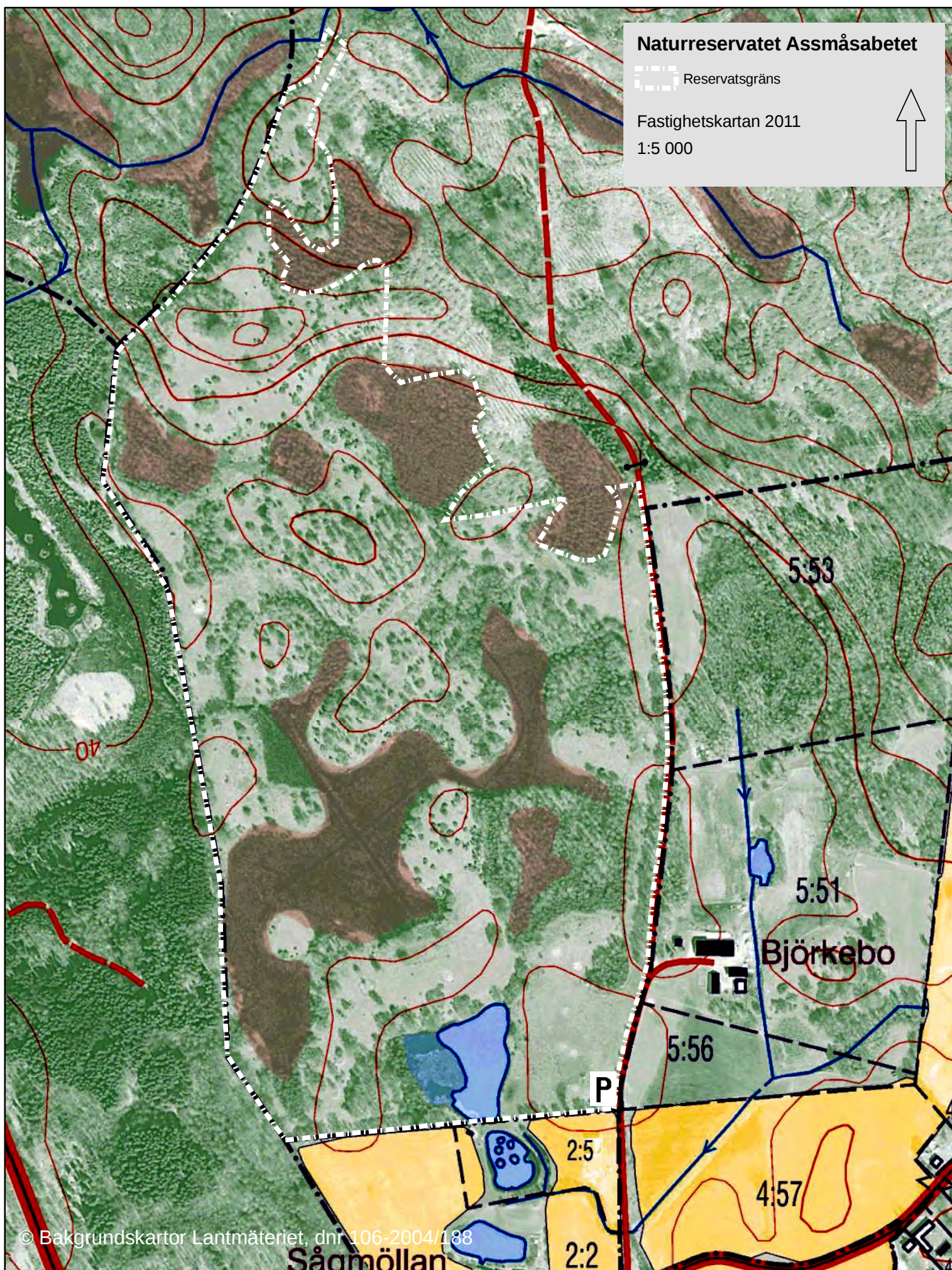
Ahlén, I, 2011. Fladdermusfaunan i Sverige. Fauna och Flora 106:2, 2011.
 Förslag till Naturvårdsplan för Sjöbo kommun 2001.
 Länsstyrelsen i Skåne län, 2003:52. Från Sandhammaren till Kullaberg (Naturvårdsprogram).
 Naturvårdskonsult Gerell, 2006. Rådgivning inom Levande Landskap för Eriksdals Gård.
 Naturvårdskonsult Gerell, 2012. Inventering av fladdermöss i Betlehems utmark (Röddinge 7:12(Sjöbo kommun).
 Naturvårdsverket, Åtgärdsprogram för klockgroda 2010-2014.
 Olsson, H och Persson, O, 1979. Översiktlig häckfågelinventering av ett område med naturskog och naturbetesmark i Fyledalen, södra Skåne. Anser 18 (1979): 279-286.

11.2 Kartor, databaser och hemsidor

Lantmäteriet historiska kartor – Laga skifteskarta 1883
 Artportalen
 Artdatabanken (rödlistan)
 Jordbruksverkets databas TUVA – Ängs- och betesmarksinventeringen
 Riksantikvarieämbetets fornsök
 Skogsstyrelsen – Skogens pärlor
 SGU 2013, Jordarter 1:50 K – databas
 Berggrundskartan 2D Tomelilla SV & 1D Ystad NV, skala 1:50 000. SGU Af 214, 2005 samt beskrivning 2004 (Erlström, M., Sivhed, U., Wikman, H. & Kornfält, K-A).

11.3 Muntliga kontakter

Naturvårdskonsult Gerell
 Per Nyström, Ekoll AB

Naturreservatet Assmåsabetet

 Reservatsgräns

Fastighetskartan 2011

1:5 000

